

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ของประชาชนใน เขตอำเภอ เมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวอรนุช อุคมางคาวร

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532

ISBN 974-569-843-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

15677

117216912800

**FACTORS AFFECTING THE ACCEPTANCE OF
VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN MUANG DISTRICT
NARATHIWAT PROVINCE**

Miss Oranuch Utamangkabovorn

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Sociology
Department of Sociology & Anthropology
Graduate School
Chulalongkorn University**

1989

ISBN 974-569-843-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ของประชาชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

โดย

นางสาว อรุณช อุคมางคาวร

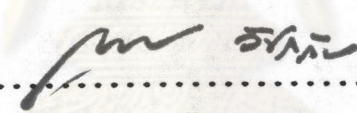
ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. สัณญา สัณญาวิวัฒน์

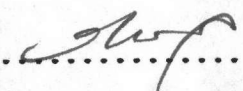
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ดาวร วัชรไภย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จามทิศ สัตย์สงวน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สัณญา สัณญาวิวัฒน์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทวัส คงคากุล)

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

อรนุช อุคมางคาวร : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (FACTORS AFFECTING THE
ACCEPTANCE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN MUANG DISTRICT, NARATHIWAT
PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 169 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อตอบปัญหาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ อสม. โดยมี
สมมติฐานของการวิจัย คือ การยอมรับ อสม. ขึ้นอยู่กับลักษณะทางประชากร, สถานภาพทางสังคมและ
เศรษฐกิจของชาวบ้านและ อสม. รวมทั้งความรู้ และประสบการณ์ในการรักษาพยาบาลของ อสม. และ
ความเชื่อในการรักษาพยาบาลของชาวบ้านอีกด้วย

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลสุ่มอย่างง่ายจากชาวบ้าน 185 คน อสม. 31 คน
ในทั้งหมด 32 ของอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพทางเพศ, อายุ, ศาสนา, การดำรงตำแหน่งเป็นคณะ-
กรรมการหมู่บ้าน รวมถึง ประสบการณ์ในการรักษาพยาบาลของ อสม. มีผลต่อการยอมรับ อสม. ส่วน
ทางด้านชาวบ้านนั้น พบว่าสถานภาพทางเพศ และศาสนาเท่านั้นที่มีผลต่อการยอมรับ อสม.

การวิจัยนี้ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการยอมรับ อสม. ไว้สองประเด็นใหญ่ คือ ประการแรก
ในเชิงนโยบาย 1. ควรจะมีการประชาสัมพันธ์เรื่อง อสม. ให้ชาวบ้านได้ทราบ 2. ควรจัดให้มีการ
อบรมเพิ่มความรู้แก่ อสม. 3. ควรมีการประสานงานกันระหว่าง อสม. กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้
มากขึ้น 4. ควรเพิ่มค่าตอบแทนแก่ อสม. ประการที่สองในเชิงวิชาการ 1. อาจจะศึกษาในเรื่อง
การปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง อสม., เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และชาวบ้าน 2. ศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง
ทำนองเดียวกัน ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ..... สังคมวิทยา
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิติ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ORANUCH UTAMANGKABOVORN : FACTORS AFFECTING THE ACCEPTANCE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN MUANG DISTRICT, NARATHIWAT PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SUNYA SUNYAVIVAT, Ph.D. 169 pp.

This is an endeavor to answer the research problem of factors affecting the acceptance of village health volunteers (VHV) with two major hypotheses : Firstly, the acceptance of VHV depends on population characteristics, socio-economic statuses of villagers and VHV., and secondly, the acceptance of VHV depends on VHV's health knowledge and past experiences together with villagers' faith on modern health care.

The data for this research are from questionnaire administration to 185 villagers randomly and 31 of the 32 VHV. in Muang District of Narathiwat, Southern Thailand.

It is found from this study that age, sex and religious statuses and village committee as well as modern health care experiences on the VHV side and sex and religious statuses on the villagers' side are significant for the acceptance of VHV.

The author offers two main recommendations : Operationally, VHV programme should be made more widely known to the public, increased training for VHV., more coordination between VHV. and district health offices, and increased per diem for VHV.; academically, it will be more beneficial for future researches to dig into effect of the interactions among VHV., health officers and villagers, and a comparative study of various areas.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ..... สังคมวิทยา
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิติ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความช่วยเหลือและการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จากรองศาสตราจารย์ ดร. สัณญา สัณญาวิวัฒน์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ที่ได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทวัส คงคากุล กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาที่ได้ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่ ๆ ที่ได้ให้กำลังใจและกำลังใจทรัพย์สนับสนุนตลอดมา และขอขอบคุณ คุณพิชิต จีระวัฒนะ ที่ได้ช่วยในการให้คำแนะนำในเรื่องการจัดทำรหัสและการลงรหัสคอมพิวเตอร์

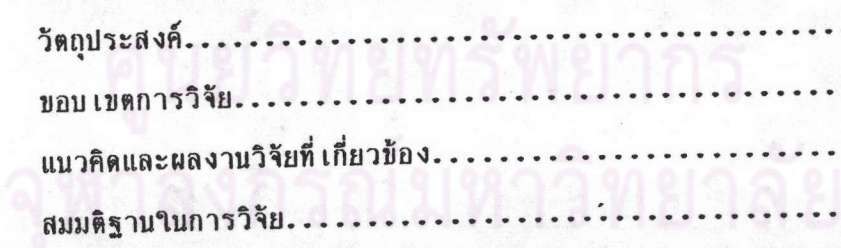
ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณหน่วยงานทุกแห่งที่ได้ให้ความร่วมมือในการเอื้อเฟื้อข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และขอขอบคุณประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
อรุณช อุตมางคาวร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
รายการตารางประกอบ.....	ช
รายการแผนที่ประกอบ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	13
ขอบเขตการวิจัย.....	13
แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
สมมติฐานในการวิจัย.....	32
ตัวแปรในการวิจัย.....	37
คำจำกัดความในการวิจัย.....	38
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2	วิธีการดำเนินการวิจัย
	การวัดและการดำเนินการปฏิบัติ..... 42
	ประชากรและการสุ่มตัวอย่างของการวิจัย..... 43
	การสุ่มตัวอย่าง..... 46
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 46
	การทดสอบแบบสอบถาม..... 47
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 48
	ลักษณะตัวอย่าง..... 50
3	สภาพทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา
	ประวัติความเป็นมา..... 63
	ที่ตั้งและอาณาเขต..... 64
	ลักษณะภูมิประเทศ..... 64
	การแบ่งเขตการปกครอง..... 66
	อำเภอเมือง..... 69
	ที่ตั้งอาณาเขต..... 69
	ลักษณะทางประชากร..... 69
	สภาพทางเศรษฐกิจ..... 70
	สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม..... 74
	การสาธารณสุข..... 78

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	83
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	
บทบาทของ อสม.	86
การสนับสนุนและในสิ่งตอบแทน.....	89
การคัดเลือก อสม.	95
5	105
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ อสม.	
ปัจจัยทางประชากร สถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจของ อสม.	110
ปัจจัยทางประชากร สถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจของประชาชน...	116
ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ อสม.	123
การคาดหมายและความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ อสม. ต่อไป ในอนาคต.....	130
6	
อภิปรายผล สรุป และ เสนอแนะ	
อภิปราย.....	132
สรุป.....	143
ข้อ เสนอแนะ.....	147
บรรณานุกรม.....	150
ภาคผนวก.....	156
ประวัติผู้เขียน.....	169

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวน ผสส./ อสม. แยกตามรายภาคในช่วงระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5.....	8
2	จำนวนผู้ป่วยด้วยสาเหตุที่สำคัญรายภาคในปี 2528.....	9
3	ระดับการขาดสารอาหารของเด็กทารก และเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 0-5 ปี).....	10
4	รายชื่อตำบลและหมู่บ้านที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย.....	44-45
5	ร้อยละของลักษณะทางประชากร สถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจ.....	54-57
6	ร้อยละของตำบลที่ประชาชนอาศัยอยู่.....	58
7	ความเชื่อในการรักษาโรคของประชาชน.....	59
8	การรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย บุคคลที่ปรึกษาปัญหาสุขภาพ และวิธีการรักษาความเจ็บป่วยของประชาชน.....	60-61
9	แสดงรายชื่อของ อสม.แต่ละหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง นราธิวาส.....	91-92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	ร้อยละของความรู้และประสบการณ์การรักษาพยาบาลก่อนที่จะมาเป็น อสม.	94
11	ร้อยละของ อสม. จำแนกตามปี พ.ศ. ที่เริ่มปฏิบัติงาน ผู้คัดเลือก อสม. และสาเหตุที่ได้รับเลือกให้เป็น อสม.	96-97
12	แสดงร้อยละของการมารับบริการจาก อสม. ของประชาชน.....	99
13	ร้อยละของการปฏิบัติตามคำแนะนำ และความพอใจในการรักษาของ อสม.	101
14	บทบาทของ อสม. ที่ประชาชนต้องการให้ปฏิบัติ.....	102
15	ความคิดเห็นของประชาชน และ อสม. เกี่ยวกับการบริการ สาธารณสุขในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบริการ สาธารณสุข.....	104
16	การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับ อสม. ในหมู่บ้าน.....	106-107
17	ความคิดเห็นของประชาชนกับ อสม. เกี่ยวกับการยอมรับ อสม.	108
18	เหตุผลของประชาชนเกี่ยวกับการยอมรับ อสม.	109

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	ร้อยละของการยอมรับ อสม. ของประชาชน จำแนกตามลักษณะทางประชากร สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของ อสม.	113-114
20	การยอมรับ อสม. จำแนกตามความรู้และประสบการณ์ของ อสม.	116
21	ร้อยละของการยอมรับ อสม. ของประชาชน จำแนกตามลักษณะทางประชากร สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชน.....	119-120
22	ร้อยละการยอมรับ อสม. ของประชาชน จำแนกตามความเชื่อในการรักษาพยาบาล.....	121
23	การยอมรับ อสม. ของประชาชน จำแนกตามความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างประชาชนกับ อสม.	122
24	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของ อสม.	126
25	ความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ของ อสม.	128-129
26	การคาดหมายและความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ อสม. ต่อไปในอนาคต.....	131

สารบัญแผนที่

แผนที่		หน้า
1	แผนที่สังเขปจังหวัดนราธิวาส.....	62
2	แผนที่สังเขปอำเภอเมืองนราธิวาส.....	68

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย